

QUÆSTIO MEDICA.

PRO PRIMA APOLLINARI LAUREA CONSEQUENDA,

PRÆSIDE

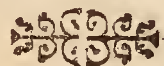
ILLUSTRISSIMO VIRO D.D. PETRO RIDEUX Regis Consiliario & Medico, in Almâ Monspeliensium Medicorum Academiâ Professore Regio dignissimo, & Societatis Regiæ Scientiarum Socio meritissimo.

Sub hac Verborum Serie.

AN

FEBRIS AB OBSTRUCTIONIBUS?

QUAM DEO DUCE ET AUSPICE DEIPARA Propugnabit in Augustissimo Monspeliensi Apollinis Fano, ab horâ octavâ ad meridiem usque, die mensis Novembris, anni 1730. JOSEPHUS CAJETANUS AZZOPARDUS ex Civitate Valettâ apud Melitenses, Artium Liberalium Magister, jamdudum Medicinæ Alumnus, & Universitatis Consiliarius.

MONSPELII,
Apud JOANNEM MARTEL, Regis & Universitatis Typographum Ordinarium. 1730.

DISPUTATURI.

PROFESSORES REGII.

R. D. Franciſcus Chicoyneau, *Cancellarius & Judex.*

R. D. Joannes Bezac, *Decanus.*

R. D. Petrus Chirac, *Sereniſſimi Aurelianenſium Ducis Archiater.*

R. D. Antonius Deidier, *Sancti Michaëlis Eques.*

R. D. Antonius Magnol.

R. D. Joannes Aſtruc.

R. D. Henricus Haguenot.

R. D. Jacobus Lazerme.

R. D. Franciſcus Chichoyneau, *Filius, Patris Coadjutor.*

R. D. Gerardus Fitz-Gerald.

DOCTORES ORDINARII.

M. Hugo Gourraigne.

M. Nicolaus Fournier.

M. Antonius Ferren.

M. Andreas Cantwell.

Ben
AVBA
SSVLLP

EXCELLENTISSIMO DOMINO

F. D. ANTONIO MANOEL

DE VILHENA,

SACRÆ DOMUS HOSPITALIS

SANTCI JOANNIS HIEROSOLYMITANI

ET MILITARIS ORDINIS

SANCTI SEPULCHRI DOMINICI

MAGNO MAGISTRO;

NEC-NON

INSULARUM MELITÆ ET GAUDISII

PRINCIPI SERENISSIMO.

EN tandem, SERENISSIME PRINCEPS, Pedes effert è Tenebris parvus iste atque incultus Libellus, quem ad Typum

paratum cum inspicerem, in eoque viderem, quam tenui Ingenii Filo contextus foret, quam parum firmus, quamque mancus incederet, eum novo quodam Præsidio erigendum putavi. Nec aliud quidquam stabile magis, & firmum deprehendi, quàm si in Publicum prodiret Tuo Nomine insignitus: Ideòque hunc ego ei Mecœnatem hodie eligerem, à Quo possem ipse illustrari; Cui qualemcumque hujusce Laboris mei primum Fructum, prorsùs acceptum referrem; Cujus denique licet expertus jamdudum Benevolentiam, mihi non conciliarem modò, sed & assererem in perpetuum: Nec mihi tantummodò, sed & Parenti meo charissimo, qui ab Initio Tui felicissimi Principatûs, ad nobile Proto-Medici Munus, in totis Melitæ & Gaudisii Insulis, pro tuâ in eum maximâ Benignitate promoveri voluisti.

Hæsi, non diffiteor, aliquandiù ad tantæ CELSITUDINIS Aditum cunctabundus, dum Exiguitatem Muneris ex meâ Tenuitate magis, quàm ex PRINCIPIS Facilitate metirer. Sed quem Amplitudinis Reverentia deterrebat, Fiducia Patrocinii revocavit. Nimirum hanc mihi Spem suavissimam, firmissimamque injecit Humanitas Tua, PRINCEPS SERENISSIME,

SIME,

SIME, futurum certè, ut quemadmodum magnus ille olim Perſarum Domitor Alexander, pauculas Aquæ Guttas Sibi ab uno ex Militibus ſuis oblatas, grato excepit Animo; ita & Tu hunc quantumvis exiguum Ingenii mei Fœtum non dedigneris: Scilicet non indignum te arbitraris, ſi Te ita dimittis, Qui probe noſti, à nullo periculo, ut ille aiebat, Fortunam Principum longiùs abeſſe, quàm ab Humilitate; & cui nihil ad augendum Faſtigium ſupereſt, hunc uno Modo creſcere poſſe, ſi ſe ipſe ſubmittat ſecurus Magnitudinis ſuæ.

Suaſit ergo, ut vides, PRINCEPS SERENISSIME, ſuaſit Laudis Cupiditas, ſuaſit etiam Ratio proprii Commodi Tuum ambire Patrocinium; quòd nullum ad ſecuritatem firmiùs, vel ad Splendorem nanciſci poteram glorioſiùs, & certè quòcumque Oculi incidant, ea in Te, atque in Domo Tuâ occurrunt, quæ mihi Decus ac Præſidium afferunt aut pollicentur. Otioſum tamen ſit commemorare hoc Loco vetuſtiſſimi Generis Tui Claritatem; niſi fortè inveniri quiſpiam Homo novus poſſit, cui nota non ſit, quæ in ipſis Hiſtoriæ Monumentis inſcripta manet longiſſima Avorum Tuorum Series. De Te

etiam de quo prædicari plurima possunt & maxima, nihil jam pridem prædicandum Fama reliquit.

At vero cui non occurrunt modò in ipsa Nominis Tui Appellatione, cui inquam non occurrunt, tum Lusitaniæ, tum Hispaniarum Reges, FERDINANDI III. Cognomine SANCTI CASTELLÆ REGIS Nepotes, à quibus præclaram ducis Originem; cui non se offerunt Heroes sexcenti, quos è Sinu suo protulit quondam, & quotidie profert Familia Tua, alios Insulis venerandos, alios Bello & Armis terribiles, alios denique Pietate suâ adeò insignes, ut Cœlitum Numero adscribi jam meruerint: At cui non occurrit præ cæteris omnibus, magnum illum Belli Ducem loquor Patrem Tuum Illustrissimum DON SANCIUM MANOELEM DE VILHENA, COMITEM VILLÆFLORÆ, Cujus Animi Fortitudinem experta olim, nunc etiam prædicat Lusitania universa? Sed quid Avos memorem, ubi in Te uno, omnes vigent, florentque Avorum Tuorum Virtutes! Nec mirum sanè si floreant; hoc enim habet inclytus Sanguis, ut cum Nobilitatem tribuit excelsos quoque Animos ingeneret,

qui ad præclara quæque ſtimulent & accendant. Hinc bellica illa ac Mavortia Virtus Tua, quâ dum Prælia parares, ſublimis in Equo, Martique ſimilis, terribiles undique vel Hoſtibus Minas ſpargebas, vel Tuorum Militum Animos iraſque inflammabas; quâ in Præliis Turcas ſæpiùs inſequens, ſæpiùs fregiſti, fudiſti, profligaſti; tantâque, ſed novâ perculiſti Formidine, ut

Jam Lucri ſecurus ovet Mercator, & audax
Tentet Iter; nec jam metuat, ne fortè Sabæâ
Merce gravem rapiat Prædo: Secat Oequora certus
Conjugium optatum, dulceſque reviſere natos.

quâ in obſeſſas Urbes, PER EVERSA MOENIA, Victor atque triumphans, erumpere plerumque viſus es; quâ denique, ut paucis complectar omnia, tam multa, tamque plæclara Facinora edidiſti, ut exiſtimaverit Ordo nobiliſſimus, non minus Æquitatis ſuæ fore quam Utilitatis, ſi in tantâ maximorum Hominum Copiâ, Te ex omnibus unum, univerſi Ordinis PRINCIPEM eligeret. Cujus certè Facti æquitatem ac Sapientiam probant non Tua duntaxat in Bello præclarè geſta, ſed egregii etiam Mores Tui, in quotidiano Vitæ civilis Uſu. Talis enim es, PRINCEPS

SERENISSIME, ut Nihil Præstantia Ingenii de Modestiâ, Nihil Fortuna de Humanitate, Nihil fœlicitas de Amicitiæ Fide & Constantiâ detrahat. Imò hæc maxima Tua Laus est quòd Fortuna illa ac Fœlicitas, non omni modò Invidia careat apud Te, sed jucunda quoque & grata omnibus sit: Scilicet cum Fœlicitatem illam & Natalium Splendor, & Virtus propria Tuam fecissent, Tu communem omnium Fœlicitatem regiâ quâdam Munificentiâ effecisti. Hanc nimirum suam arbitrantur, putantque ad se se pertinere, tum Populus, cujus Commodis studes; tum Familiares, quos Tuâ frui Prosperitate vis; tum Clientes, quos numquam sinis abire Beneficiorum Tuorum omninò expertes. Quâ Ratione agendi regales ostendis Animos, Decusque illud maximum posse de omnibus bene mereri. Quod ad Viros Principes præcipuè spectat, non tibi tantum vindicare visus es, sed majus quoque in Te quodammodo effecisse. Neque enim Principes omnes seu nolint, seu nesciant quæ poßunt, omnia aliis tribuunt. Tu verò quæ omnia potes, omnibus eximiâ quâdam Benignitate largiris.

Verum quid in Te meis Laudibus exornan-

do

do diutiùs immorer? Sat profectò Laudum habet Ille, qui meruit laudari ab omnibus, Cujusque tam præclaram mentionem facturi sunt Annales, non Lusitaniæ tantùm, aut Melitæ nostræ, sed Italiæ, sed quam latè patet in utroque Hemisphærio, Hispaniæ universæ. Taceat igitur quidquid præconium est; æterna Tua Laus erit, PRINCEPS SERENISSIME, *ipsamet Virtus Tua, quæ æternum Tibi atque immortale Nomen peperit: Imo pereant Annales illi, qui tam præclaram Tui Mentionem facturi sunt; pereant Tuo jam jam pridem posita Nomini Monumenta, non peribit tamen Tui Nominis Fama,* VILHENÆ GENTIS *Præstantiam sine Monumentis Posteritas intelliget. Nec erit cur inter reconditiores Annalium illorum Recessus, quæri Laus Tua debeat, quæ in ipsâ statim* MANOELIS DE VILHENA *Appellatione se offeret. Nomen Tuum igitur Posteri, humanissimè exceptum, diligentèrque custoditum primi secundis, pari Humanitate parique Studio colendum tradent, alii deinceps aliis, & Nati Natorum, & qui nascuntur ab illis.*

Diù nobis interea vive, PRINCEPS SERENISSIME, qui æternum Posteris victurus es, vale, & fave.

CELSITUDINIS
TUÆ SERENISSIMÆ,

Servo humillimo,
& obsequentissimo,
CAJETANO JOSEPHO
AZZOPARDI.

Monspelii, die mensis
Novembris anni 1730.

SERENISSIMO PRINCIPI,

F. D. ANTONIO MANOEL

DE VILHENA,

SACRÆ RELIGIONIS HIEROSOLYMITANÆ

MAGNO MAGISTRO, &c.

ARMA inter sæva, & squallentes cædibus agros
Si quisquam Musis pateat locus, aspice, Princeps,
Quæ, tua turba, tibi nullo munuscula cultu
Aggredimur, curasque humiles, bella, aspera bella,
Flammæque armorum, confusaque stragis imago
Interea abscedant, torvam, ô Dux inclyte, pompam
Pelle animo, & penitùs totum abjice pectore Martem.
Jamque mihi videor redeuntem cernere Pacem,
Egregiam formæ Divam, Nymphasque Sorores
Rursùs in antiquas sedes, desertaque bello
Regna revertentes, pollutaque sanguine rura:
Floramque, Cereremque, Voluptatemque sequentem;
Omnes germanas, omnes læta arva colentes.
Inter quas nostræ, non ultima turba Camænæ
Ordine procedunt æquo, paritèrque videntur
Voce loqui, paritèr vocales tangere chordas,
Et trahere admirans nemus, & dare quercubus aures.

Namque canunt, ut post longi discrimina belli,
Turcarum immanes animos, atque aspera corda
Fregêre indomiti Heroes, quos inclyta ferro
Assuevit Melita, atque adversum misit in hostem,
Sublimes Animas, & nomina dedita famæ.
Carmine nunc his Hunniades, funestaque Turcis
Virtus; nunc animi ingentes, & cognita bello
Scanderbeggiacæ memoratur gloria dextræ:
Ambo pares virtute, ambo præstantibus armis
Egregii, paribusque insignes ambo triumphis.
Atque hic Heroum decora, & genus omne tuorum
Describant Musæ, cantuque morentur in isto,
Quique olim illustres, & quos præsentior ornat
Fama hodiè, frondetque recens in vertice Laurus.
Illa horum Melita auspiciis, & vindice ferro
Flectere non humiles Populos, & finibus istis
Frustrà indignantem poterat defendere Turcam,
Et regere Imperio, atque iris imponere morem.
Nonne vides, versâ crescentis imagine Lunæ,
Cedere turbatas acies? ut sanguine rivos
Crescere, ut insuetam miraris surgere messem
Luxurie immodicâ, & fæcundos stragibus agros!
Tuque adeò, haud tantis unquam Majoribus impar,
Dum famam Heroum simùl, & miraris & imples,
His etiam, his porrò victor celebrabere Musis,
Neu dubita, ne fortè tibi nil prodiga virtus
Majorum paribus vincendum liquerit armis.
Ecce triumphorum optanti tibi nascitur ingens
Rursus materies. Iterùm fatalia bella
Ante oculos, iterùm vesani Martis imago
Panditur: Ipsa mihi rursùs Pax pulsa recedit,
Et plusquam videor jaculorum audire susurrus.
Ipsum inter medios quin te, Celsissime Princeps,
Sublimem in curru, & cinctum flagrantibus armis
Cernere erit. Nunc Hunniades, nunc maximus Heros
Scanderbeggus adest animo, accenditque volentem
Virtute immodicâ, & venientis imagine famæ.

I, ſequere, ô decus, ô ſǽcli ſpes altera noſtri,
Egregios animi impulſus, & debita fatis
Bella tuis. Et jam juvat ire per aſpera Thracum
Regna gelu, & triſti pallentes frigore Campos;
Jam rapidum Euphraten, fruſtrà impatientibus undis,
Legibus impones; jam Seras & ultima Bactra
Subjicies, galeiſque bibes victricibus Indum.
Scilicet adverſum, ſæva inter prælia, Martem
Dum fugit, & notum luctu palleſcit ad enſem,
Et non degenerem agnoſcit gens perfida dextram,
Nos humili pacis ſtudio, nemora inter & amnes,
Quærimus occultam Naturam, oculiſque remotos
Rerum ortus, Sanctos auſi recludere fontes.
Unde graves morbi; quæ peſtibus extet origo.
Nec-non & quæ cauſa latentem accendere febrem
Incipiat, penitùſque ignes infundere venis.
Qualis ubi ambiguis primùm neglecta favilla
Viribus it, ſylvâ Paſtor quam liquit in altâ,
Languida, cunctanti ſimilis, repenſque per herbam
Pœnè nihil, tacitos furtìm ſibi colligit ignes.
Verùm ubi jam vires animamque accepit eundo,
Sicca inter folia, & ramos elapſa per altos,
Ardet, inexpletum flagrans, Cœlumque, diemque
Involvit fumo. Flammis nemora alta relucent,
Et penitùs cadit in cineres Jovis aſpera ſylva.

J. P.

QUÆSTIO MEDICA

AN FEBRIS AB OBSTRUCTIONIBUS?

PROOEMIUM.

FEBREM cum Bellini dividimus in Continuam & Intermittentem, singulas Febrium species complectentes. Hæc per intervalla, illa indesinentèr ægrum affligit. Continua, vel Continens est, quæ non uno pergens tenore, sua habet Exacerbationis & Remissionis tempora, vel Continua propriè dicta, ab initio ad finem ubiquè æquabilis, vel saltèm sine Symptomatum Exacerbatione & Remissione periodica.

In hâc utrâquè classe, sicuti & Intermitten-

tium, plurimæ apud Authores enumerantur ſpecies diverſæ; quarum omnium licet Obſtructionem cauſam eſſe ſemper principalem, magiſque univerſalem credamus, ne ſolitos quæſtionum Academicarum limites tranſgrediamur, hic unius Continuæ probandam ſuſcipimus.

Nequè tamen ſuſcipimus explicandam Hecticam, cujus cauſas conabimur alibi enucleare.

Argumenta ſuppeditabunt. 1°. Rei ipſius natura. 2°. Facilis ex indè Symptomatum explicatio. 3°. Obſervata varia. 4°. Aliarum opinionum refutatio. 5°. Medicamentorum Febribus hiſce curandis dicatorum operationes & effectus. Undè patet opuſculum in quinque capita diſtribuendum.

CAPUT PRIMUM.

ARGUMENTA ex Naturâ Febris deſumpta.

CONSENTIUNT Recentiores naturam Febris ſitam eſſe in accelerato Sanguinis circuitu, frequentiam pulsûs, & calorem præternaturalia inducente. Cujus cauſa proxima eſt frequen-

tior , validiorquè Cordis contractio , à majori influxu fluidi nervosi , & frequentiori Sanguinis ad Cor appulsu. Quæ Obstructiones necessariò consecutura evincemus, postquàm ab iis Sanguinis massam adaugeri demonstraverimus.

ARTICULUS PRIMUS.

Positis Obstructionibus , augetur Sanguinis Quantitas.

Omnia vasa Corporis humani, exceptis Intestinis , Lacteisquè , possunt considerari ut unicus cylinder. Vasa obstructa ut alter cylinder , priore minor. Suppositâ igitùr posterioris obstructione , prior totâ posterioris capacitate imminuendus concipitur , eamdem tamen fluidi quantitatem , ac totalis cylinder transmissurus ; majorem scilicet , quamipse hic cylinder partialis in statu naturali transmitteret. Quod idem est ac si per vasa , nullibi Corporis obstructa, nullam mutationem aliundè passa , major fluidi moles propelleretur.

Supponamus etenim vasa obstructa sese habere ad summam vasorum Corporis , triginta sanguinis libras continentium ut 1. ad 3. Constat idem esse , ac si vasis omnibus liberis, pristinæ quantitati quindecim libræ adderentur , cum 2 : 30 : : 3 : 45. Q. E. D.

ARTICULUS SECUNDUS.

Positis obstructionibus, Sanguinis ad Cor Appulsus frequentior est.

Auctâ Sanguinis massâ, 1°. Singularum fluidi, in vasis singulis, columnarum diameter crescit, decrescitque superficies; juxtà quam fit affrictus & motûs communicatio: Cumquè corpora de solâ velocitate (nam de mole nequeunt) communicant minor erit velocitatis deperditio. Quod idem est, cæteris eodem, ac anteà, statu manentibus, ac si augeretur.

2°. Vasa magis pressa, magis distracta, majori se restituunt energiâ, (cùm omne corpus compressum sese restituat eâdem vi, quâ compressum fuit) majori impetu in humores impetunt, majori vi anteriùs propellunt, motum projectilem augent, hoc est, velocitatem.

Nequè dicas progressivum Sanguinis motum, solis capillamentis arteriosis celerem, venoso trunco nullatenùs acceleratum, pari passu moveri, ac si nulla foret Obstructio. Etenim si centum capillamenta, ex quibus quinquaginta supponuntur obstrui, ejusdem dentur capacitatis, ità ut quodlibet capillamentum liberum, duplò majorem fluidi quantitatem continuò subeuntem, duplò majori celeritate transmittat; quis crederet periturum totum velocitatis incrementum in trunco venoso? Videretur potiùs eam fore duplo majorem, quam si nulla

foret

foret Obſtructio; cum receptaculum hoc commune tot numero jam ſupponuntur particulæ ingredi duplò velociùs actæ.

Quod ſequenti exemplo videtur poſſe probari. Sit Flumen ſuis incluſum undiquè aggeribus, Lacum inter & quinquaginta rivulos æquales, ſuis paritèr aggeribus datos intermedians. Supponamus aquam dein ità diſtribui, ut quæ per duos anteà, jam per unum rivulum in Flumen decurrat. Concipitur totum Flumen agitandum, commovendum, majorique velocitate ad Lacum deferendum, ut ex innatantibus corporibus patebit.

Sed ut extrà omne dubium res ponatur. Supponamus decurrentis per quodlibet ex centum capillamentis liberis, fluidi molem ut unum velocitate ut unum exprimi in truncum venoſum: Erit in ſtatu naturali motus ut centum, I. E. velocitas ut unum in trunco venoſo.

Poſitâ Obſtructione quodlibet ex quinquaginta capillamentis, liberis manentibus, molem ut duo, velocitate ut duo aget in truncum venoſum.

Undè ſequitur, ſalientis, ex ſingulis quinquaginta capillamentis, fluidi motum eſſe ut quatuor; qui numerus ſi multiplicetur per quinquaginta, habebis 200. ſummam motûs in initio trunci venoſi: Cumque moles eadem prorsùs ſupponatur, ac in ſtatu naturali, erit velocitas neceſſariò major, nimirùm ut duo Q. E. D.

Præterea velocitas pendet à preſſione unius particulæ in aliam. Fluidi verò intrà truncum venoſum partes premuntur immediatè à partibus fluidi in quinquaginta capillamentis liberis contenti. Un-

dè qui hujus motum accelerari concedit, illius paritèr velocitatem adaugeri haud poterit negare.

3°. Obſtructis capillaribus, reducitur Sanguis ad Cor per breviores vias, per alia ſcilicèt capillaria, minùs remota à Corde, tùm quoad originem à trunco arterioſo, tùm quoad inſertionem in truncum venoſum. Ergo etiamſi Sanguinis velocitas haudquaquam augeatur, debet tamen citiùs ad Cor reduci.

4°. Imò licèt ſpatium, poſitis Obſtructionibus, æquale fuerit ſpatio, quod Sanguis anteà percurrebat, debet tamen citiùs ad Cor reduci. Quod ſic demonſtro.

1°. Concipiatur ſpatium illud totale à Ventriculo ſiniſtro ad Ventriculum uſque Cordis dextrum trifariam dividi. Sit prima illius portio à Ventriculo ſiniſtro ad initia Arteriolarum, quas cogitur Sanguis ſubire, qui per obſtructa capillaria anteà provolvebatur. Sit ſecunda illius portio ab initio harumce Arteriolarum, ad ingreſſum uſque trunci venoſi. Sit tertia portio à trunco venoſo ad Cor dextrum.

2°. Permitto Sanguinem poſitis Obſtructionibus eâdem moveri velocitate in prima ſpatii portione, ac in ſtatu naturali, h: e: ac ſi nulla foret Obſtructio. Permitto paritèr eſſe eandem velocitatem Sanguinis in tertia ſpatii portione, h: e: in trunco venoſo, ac in ſtatu naturali. Qui rejiciunt opinionem noſtram, ipſi concedunt majorem eſſe Sanguinis velocitatem in ſecunda ſpatii portione, h: e: in Arteriolis liberis. Ergò minùs abſolutè tempus inſumitur in percurrendo ſpatio totali.

ARTICULUS TERTIUS.

Positis Obstructionibus, influxus Spirituum major est & frequentior.

Spiritus, humorum Corporis humani omnium pars subtilissima, in Cerebro, mirificâ corticis fabricâ, præparati, secernuntur à tenuissimo, purissimo, mobilissimo Sanguine arterioso, vi Cordis propinqui hùc appulso. Horum quantitatem, in composita ratione quantitatis Sanguinis, celeritatis quâ rapitur, & aperturæ vasorum secretoriorum directâ, & viscidítatis Sanguinis reciprocâ, esse demonstravit clarissimus Wainringht de Secret. prop. 17ª. & sequentibus. Positis autèm Obstructionibus, augetur Sanguinis quantitas ex Articul. 1°. augetur celeritas ex Articul. 2°. in quorum compositâ ratione erunt secretoriorum orificia; & adauctâ celeritate humorum, fluxiliores evadent necessario, impingentibus in se sæpiùs & majori energiâ particulis, hincque in minores moleculas divisis.

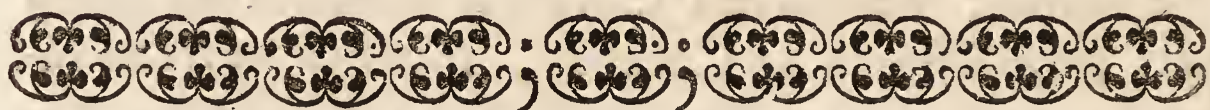
Accedit quòd Sanguinis tenuissima, mobilissima & maximè defœcata portio ad Cerebrum semper appellat.

Undè positis Obstructionibus, sequitur majorem fore Spirituum copiam, consequentèr uberiorem imò & celeriòrem influxum.

Quod si factæ Obstructiones, liberum in obstruc-

tas partes Spirituum influxum prohibeant, majori copiâ fluent ad alias partes, & proindè ad Cor.

Arteriæ tandèm, Cerebri medullam circumrepentes, Fibrisque vicinæ, præter solitum distentæ, frequentiùs solitò & validiùs micabunt, partes has potentiùs, sæpiùsque prement; undè major, validior, frequentior contenti fluidi expressio.

CAPUT SECUNDUM.

Symptomatum Explicatio.

I.

PULSUS validus est, quòd auctâ in Arteriis Sanguinis quantitate, sicuti & velocitate, crescit lateralis pressio; harum autèm parietes distractiles sunt, ergò majori vi extrorsum lati, majorem in appositum digitum ictum faciunt. Accedit validior Cordis contractio propter rationes superiùs stabilitas.

II.

Contractum Cor in appensas Arterias se exonerat, exprimitque contentum Sanguinem. Hæ repletæ anteà, dilatantur, & micant. Undè Arteriarum diastole eandem habet frequentiam, vel quod idem est, toties intrà idem tempus fit ac Cordis systole, cui est synchrona.

III.

III.

Intenſus adeſt calor hiſce de cauſis. 1°. Quòd majori Sanguinis quantitate, majori paritèr velocitate provolutâ per vaſa libera, major ſit motûs quantitas, & actio fluidorum in ſolida, horumque reactio in illa augeatur. 2°. Propter auctam humorū quantitatem, nullâ habitâ auctæ velocitatis ratione. Supponamus enim cuilibet Sanguinis particulæ, eundem ac anteà caloris gradum ineſſe; cùm jàm plures in qualibet parte (exceptis obſtructis) repeꝛiantur, major eſt neceſſariò calor. Uti fit dum radii ſolares ope ſpeculi uſtorii congregantur. 3°. Ratione Obſtructionum præpeditur tranſpiratio, & retinetur, ut ità dicam, calor intrà Corpus, uti accidit in Mania; imò adaugetur.

IV.

Ab intenſo calore criſpantur fibræ, conſtringuntur Glandularum orificia, difflantur attenuatæ particulæ aqueæ, Saliva parcior, ſpiſſiorque ſecernitur. Adde quod humores celeriùs acti, eâ ferantur celeritate, ſupra colatoriorum oſtiola, ut ingredi nequeant; vel eorum particulæ ſuſque deque actæ ita ſibi confundantur, ut ſecretoriorum oſtiolis, eæ ſæpiùs offerantur, applicentur, quarum ſphæra ſecretoriorum diametro major eſt. Docuēre enim Jugulares ligatæ uberiorem ſecerni Salivæ copiam, Sanguine lentiùs per vicinas Glandulis ſalivalibus partes moto. Hinc Faucium ariditas, Sitis & Linguæ aſperitas.

V.

Contractum jàm frequentiùs validiùſque Cor,

Sanguinem majori vi, ſæpiùs intra datum tempus, & forſan majori quantitate, in Arteriam pulmonalem emittit. Hæc in innumeros diviſa ramos, Tracheæ ramis applicatos, Lobulorum interſtitia replentes, ſpatiaque inter cellulas aëreas media, celluloſa dicta occupantes, ultimis ramis, rete quoddam ſat denſum cum ultimis congeneris Venæ ramis conficientibus, Veſicularum ſuperficiem ambiens, coronans, ubique diſtenditur, viciinaſque partes, Bronchia ſcilicet, & Veſiculas comprimit & anguſtat, quas minor copia aëris ſubit. Undè Reſpiratio difficilis. Hinc æger mechanicè quaſi conans aërem copioſiorem inſugere; Muſculos contrahit. 1°. Scalenos, & quibus erigitur figiturqne Cervix, Spinalem, Tranſverſalem & Interſpinales colli, Longiſſimum dorſi & Semiſpinatum. 2°. Serratos anticos majorem, minoremque & quibus Scapula ſurſum & retrorſum tracta, immobilis figitur, Trapezium, Rhomboidem & Levatorem Scapulæ proprium. 3°. Serratum poſticum ſuperiorem, forſan & inferiorem. Hinc laborioſa. Aër hoc mechaniſmo inſuctus, ſubitò exprimitur, tùm inflatis novâ Cordis contractione Arteriis, tùm adaucto in muſculos expiratorios vitales ſimùl & voluntarios, fluidi nervoſi influxu. Hinc fortis, frequenſque Expiratio, quam excipiens Inſpiratio frequens eſt ſed parva.

VI.

Sanguis majori quantitate, velocitate, & frequentiâ in vaſa propulſus, membranarum Cerebri, Capitiſque vaſa tenerrima diſtrahit; hæcque

diſtractio eò eſt violentior in dura matre & Pericranio, quòd horum Cranio adhærentium vaſa, non ex omni æqualitèr parte, ſed in unum tantùm ſenſum diſtendi queant. Hinc fit ut fibræ in latere à Cranio averſo, totam permeantis fluidi preſſionem patiantur. Undè dolor Capitis acerbus, externus, internuſque ſequitur.

VII.

Sanguis propter eandem rationem, majori impetu ruit in cœtera Corporis vaſa capillaria, non obſtructa tantùm, verum etiam & libera. Horum tunicis ſubitaneâ vi preſſis, Nervuli diſtrahuntur, quod moleſta ſequitur ſenſatio, cui anxietatis nomen inditum eſt. Hæc ſi in partibus Cordi vicinis v: g: Pulmonibus fiant, perſtentque diù, Polypoſas concretiones, Inflammationes, Gangrænas, & citam mortem afferunt. Si in Hypocondriis, maximum ſenſum ægritudinis circà Stomachum. Si in Inteſtinis, Dyſenteriam ſæpè læthalem in extremis verò mitiora, faciliùs tolerantur.

VIII.

Vigiliæ adſunt pertinaces. 1°. Quod ratione Anxietatum, & caloris intenſi, ſitum ſæpiùs mutet æger, doloris levandi cauſâ. 2°. Quòd auctâ Sanguinis quantitate, magna adſit Spirituum quantitas, quibus generandis Somnus primariò forſan inſervit. 3°. quod ſæviant adeò dolores Capitis, ut eam animi tranquillitatem, quæ requiritur, ut ſomnus obrepat, tollant. 4°. Quod auctâ fluidi Nervorum copiâ, Fibræ Emporii tendantur magis, &

potentiùs oscillent. Undè vividiores Sensationes. Fibræ organorum externorum, facto majori influxu continuo, objectorum impressiones faciliùs recipiant, faciliùsque Cerebro communicent.

IX.

Facilis patet explicatio auctarum in Febribus ardentibus virium, quæ cum aliud nihil sint, quàm Musculorum voluntati subjectorum motus, sunt in ratione compositâ quantitatis Sanguinis, & influentis fluidi nervorum, quæ sola cum illæsis Musculis supponit.

X.

Urina tenuis, pellucida, flammea, ex nimiâ, quâ Sanguis celeritate rapitur deducenda; cùm datâ majori velocitate, fluidiores mixti particulæ separentur.

XI.

Nec difficilis reddenda ratio Delirii. Tensis enim Fibrillis nerveis, & percipiendi facultate acutiore, ut ità dicam, factâ, vel minimus motus extremo Nervo impressus vividam facit impressionem. Verùm quo vividior impressio, eò major Animæ ad Ideam vel Sensationẽ excitatam, sive molestà fuerit, sive grata, attentio, & pari ratione ad præteritas quasvis minor. Undè præsentis contemplatione prorsùs detenta, eam cum præteritis, quarum levis perceptiò superest, vel novis, ad quas nequit sufficientèr attendere, non facto prævio examine, conjungit, aut ab illis separat. Hinc Judicia elicit erronea, quæ vocibus expressa, sermonem faciunt inconcinnum. Ad-

de

de quòd adauctâ Sanguinis velocitate, & proindè tandèm, particularum soliditate, micantes Cerebri Arteriæ, vel etiam Nervorum, vividas adeò pariant Fibrillarum Cerebri vibrationes, ac cierent objecta ipsa sensibus externis applicata. Hinc quæ absunt, ut præsentia repræsentantur, excitatâ infinitâ quasi Idearum & Sensationum diversitate; quibus cùm ægri actiones respondeant, sibi contrariæ fiunt & oppositæ, ægerque delirare judicatur.

XII.

Dictarum Arteriarum subsultus (subsultìm enim intrà Arterias movetur Sanguis) si irregulares fuerint quoad vehementiam, frequentiam, locum, irregulares pariunt fluidi Nervorum influxus alternos. Hinc varii variarum partium motus convulsivi, violentæ scilicèt, invitæ, & repetentes Musculorum contractiones. Iidem si validi, regulares, constantes, frequentes sint, constantes pariunt regulares, sed validos influxus. Undè constans, invita, permanensque Musculorum contractio, quam Spasmum vel Convulsionem dicunt nonnulli.

XIII.

Quod si Sanguis eâ appulerit quantitate, vel velocitate, vel utrâque simul ad Cerebrum, ut dilatatæ Arteriæ Spirituum secretoria angustent, vel medulla undique involuta cortice, compressa, transitu eorundem careat; relaxantur Fibræ, oriturquè Somnus magis, vel minus profundus, pro ratione pressionis.

XIV.

Eadem pressio, si fiat in Nervos cardiacos, vel horum principia, ut vel omninò, vel partìm occludatur fluidi Nervorum transitus, subsequitur minor, vel nulla Cordis contractio; donec ea fuerit collecti fluidi quantitas, quæ pressionis impedimentum superet. Undè pulsus inæqualis, intermittens. Præterea Sanguis, avolantibus perpetuò particulis tenuioribus, viscidior factus, ideòque tardiùs per Arterias motus, majorem contrahenti se se Cordi resistentiam affert. Hinc Cor, solitâ cujuslibet influxûs fluidi nervosi copiâ, contrahi nequit; fit ergò contractionis mora, donec adaugeatur influentis fluidi quantitas, validiorem & frequentiorem contractionem productura.

Quod si allatam resistentiam, influentibus etiam copiosiùs Spiritibus, Cor nequeat omninò vincere; expressi è Ventriculis Sanguinis portio aliqua, in eos, vel alterutrum (prout resistentia in Pulmonibus, vel reliquo Corpore hæret) repulsa, nec multò minori vi, quam quâ fuit è Ventriculis expressa, Palpitationem ciet, magnâ pulsûs varietate stipatam.

Sin autem in Auriculas, non finitâ earum contractione, retropellatur à Ventriculis angustatis vel obstructis modo quocumque, aliqua Sanguinis in eos ingredientis portio; fiet Palpitatio Auricularum.

Quæritur, 1°. An non Palpitatio Ventriculorum posset pendere à citatiori Sanguinis ad Auriculas appulsu, inde expellendi in Ventriculos, antequam

eorum contractio omninò absolvatur? 2°. An non Palpitatio Auricularum posset pendere à citatiori Sanguinis ad Saccos venosos appulsu, inde trudendi in Auriculas, antequam absolvatur earum contractio? 3°. An non ex dictis posset explicari simultanea Ventriculorum, & Auricularum Palpitatio?

XV.

Ut visciditatis ratio plana fiat.

Notandum 1°, Remissiorem caloris gradum, quàm qui aquæ ebullienti insit, saltèm æqualem, Serum Sanguinis in gelatinam convertere.

Notandum 2°. Cuti Hominis integrâ sanitate, & anno trigesimo circumcirca constituti, inesse calorem, qui ad calorem aquæ ebullientis se se habeat, ut 16. ad 52. ut ostendit Thermometrum. Major sanè inest Sanguini.

Notandum 3°. Prædicti Hominis Arterias, sexagiès intrà minutum micare.

Undè sequitur. quod si quâ proportione sit frequentior pulsus, eâdem proportione augeatur calor (quod rationi absonum haudquaquam est, præsertím si illi eadem semper insit vis: Inest verò plerùmque major) calor prædicti Hominis, aquæ ebullientis calori æqualis erit, modò Arteriæ centum, nonaginta & quinque vibrationes intrà minutum edant. Nam

16: 52:: 60: 195.

Febricitantium autem Arterias centum & viginti vibrationes intrà minutum edere, sæpiùs observatum est. Non est ergò multò major ebullientis

aquæ, quàm febricitantium calor. Et hinc Pleuriticorum, morbisve inflammatoriis laborantium Sanguis, sero viscidiore, vel quasi concocto immixtus, in patellam educitur. Accedit magnum quod singulis instantibus fit, tenuiorum particularum dispendium.

XVI.

Crescente in dies hac viscidicate, parca, vel fere nulla fit fluidi Nervorum secretio, relaxantur fibræ, laxique cutis pori, egredienti copioso, frigido tamen, ob retardatum Sanguinis motum, Sudori viam præbent.

XVII.

Quod si deficiant omninò Spiritus, & humores lentiori gressu circulentur; contractio Cordis debilior fit, major opponitur Cordi resistentia, perit circulatio. Hinc mors.

XVIII.

Solutionis Febrium ratio, sivè solius naturæ viribus, sivè medicamentorum ope curentur, mirâ facilitate ex eadem doctrinâ deducitur. Etenìm in priori casu humores adauctâ quantitate, & velocitate, ut superiùs demonstratum est, majorem vim adepti (hæc quippe est rectangulum sub mole & velocitate) in impactam vasis obstructis materiam, majori ruunt impetu, hujus particularum cohæsionem, repetitis, & frequentioribus ictibus tollunt,

eam

eam comminuunt, abreptiſque gradatìm particulis, omninò diſcutiunt. In poſteriori caſu adhibentur remedia Obſtructionibus tollendis apta, ut inferiùs patebit, ubi de horum actione.

CAPUT TERTIUM.

Afferuntur varia Argumenta Theoriam hanc confirmantia.

I.

INVADUNT ut plurimum Febres poſt ſuppreſſam vel imminutam aliquam evacuationem ſolitam, & ſolvuntur nunc Sudore copioſo, nunc Urinæ proventu, interdùm Diarrhæâ exortâ, vel conſimili quapiam Criſi. Stagnante ſcilicèt in Glandularum folliculis vel vaſis humore, attrito, diviſo, expulſo, verbo ſublatis Obſtructionibus. Cum igitur ſuadeat ratio poſitis Obſtructionibus, Febrem neceſſariò poni, monſtretque experientia iis ſublatis Febrem tolli; quis dubitaret aſſerrere Obſtructiones veras eſſe Febrium cauſas?

II.

Secundum argumentum ſuppeditat clariſſimus

Borelli de motu animalium Part. 2. Prop. 227.
„ In cadaveribus inquit eorum, quos Febres jugu-
„ larunt, nulla Sanguinis mutatio, notatu digna
„ obſervatur; ſed frequentiſſimè Pulmones inflam-
„ mati, & aliquando gangrænati, aut Exanthe-
„ matis conſperſi reperiuntur. Frequentiùs verò
„ Lyen induratus & ſchirroſus. Semper tamèn ob-
„ ſervantur Glandulæ, aut duræ & ſchirroſæ, aut
„ flavæ & lividæ, præcipuè in Meſenterio. Nec dubitandam Glandulis aciem oculorum fugientibus idem accidere cum cauſis obſtruentibus multo magis pateant.

III.

Demonſtratum eſt à clariſſimo Pitcarne, in diſſertatione de curatione Febrium per evacuationes, citiùs, tutiùs, feliciùſque curari Febres, adauctâ excretione cutaneâ, quàm aliis omnibus ſenſibilibus ſimùl adauctis, hoc ipſo præcisè, quòd ea excretio, cæteras omnes longè ſuperet, h: e: quòd major, intrà idem tempus, materiæ copia, per cutim, quam per cætera ſimùl cola excernatur. Undè patet dari Plethoram in omni Febre. Hæc autèm in multiplici caſu, nec à nimia quantitate boni & laudabilis Chyli, in bonum Sanguinem covnerſi, nec à rareſcentiâ peti poteſt. Ergò ea eſt quæ imminutis aut ſuppreſſis evacuationibus, vel quod idem eſt, obſtructis vaſis ſuccedit.

Nec parùm roboris habent ea quæ demonſtravit doctiſſimus Bellini Capitibus tertio & ultimo de Febribus.

VI.

Opinionem noſtram mirificè illuſtrant, confirmantque, Amputationes, Vulnera majora, Fracturæ & Contuſiones ingentes. His enim ſtatím ſupervenit Febris, major vel minor, pro numero ſanguiferorum per quæ impeditur Circuitus. Sed in his caſibus aliud nihil fit quàm Plethora. Pone eadem vaſa eſſe obſtructa; peribit in iis, haud ſecùs ac in prioribus caſibus Circuitus, induceturque eadem & Plethora & Febris.

Superveniens autèm Febris, largâ vel ſæpiùs repetitâ Sanguinis miſſione, non aliâ methodo imminuitur, paccatumque humores motum recuperant, quod ex ſublatâ Plethorâ unicè deducendum eſt.

Fateor quidem magnum dolorem poſſe Febrem inducere; cùm omnis dolor ſtimulus ſit, quem ſequitur uberior fluidi nervoſi influxus. Undè frequentior & major Cordis contractio. Sed niſi adaucta ſupponatur Sanguinis quantitas, debet citò ceſſare Febris; cùm major influentis fluidi copia, ſingulis inſtantibus imminuta, brevi defectura ſit.

Præterea dolorem concomitatur magna partis affectæ contractio (vide Bellin. de ſtimulis) quâ vaſa, non nervea tantùm, ſed & ſanguifera paritèr anguſtantur, veraque fit utrorumque Obſtructio, ut patet ex inflammatione doloris pediſſequâ.

V.

In Febribus à frigore, gravis adest vasorum Cutis, Oris, Laryngis, Ventriculi, verbo earum omnium partium, quibus aër externus applicatur, Obstructio. Hæc sensibilis, & illius causam, non tantùm expiscari, sed & digito indigitare facile est. Imò hæ Febres eatenùs possunt adaugeri, ut parùm vel nihil differant, Symptomatis, duratione, vel vehementiâ, ab aliis periculosioribus continuis. Undè nec parum lucis, nec parvi momenti argumentum Theoriæ nostræ accedit. Etenim ut Physici concludunt percussionem esse causam occasionalem motûs, hoc ipso, quòd observentur casus innumeri, in quibus, non factâ præviâ percussione, non producitur motus, & alii casus innumeri, in quibus factâ percussione, producitur motus; nonne pari jure concluderent Medici, Obructiones esse Febrium causas, cùm adsint plurimi casus, in quibus evidens Obstructio Febrem producat majorem vel minorem, pro ipsius vehementia, aliique casus plurimi, in quibus non factâ Obstructione, non producitur; Præsertìm cum de causis latentibus, per analogiam, ab aliis evidentioribus, eundem effectum producentibus ductam, ratiocinandum sit?

VI.

In iis regionibus, quæ Tropicos intèr sitæ sunt, continuæ seu ardentes, quæ grassantur Febres, ab

acri

acri ſemper frigore oriuntur, vel vento admodum frigido, nimios, ſubitoſque ardores excipiente. Hoc aſſerunt peregrinatores, qui aliam nullam Febrium, harumce regionum cauſam aſſignant, præter ſubitas aëris mutationes. En Nobilis, cujuſdam ad amicum ſuum Doctorem Medicum ſcribentis verba. „ Qui à locis, inquit, Boream in„ ter & Occidentem poſitis flat ventus, ſubtilis „ admodum eſt, per totam hyemem, nec non & „ fervente æſtate, calorem aëris minuit, ſæpiùſ„ que improvidis, incautiſque colonis, qui veſtes „ ſcilicet inter verſandas glebas deponunt, arden„ tes infert Febres" Quod hoc modo fieri videtur. Excedente calore, dilatantur nimis vaſcula, quibus eſt immediatè contiguus aër, Cutanea nimirum, Trachealia, Bronchialia, Æſopaghi, Ventriculi & Inteſtinorum, fitque major & copioſior per ea ſecretio, Sanguine ſuis Particulis tenuioribus multùm depauperato, ſicciore facto. Interim tamèn imbuuntur, remolliuntur, laxantur, & Glandulæ locis recenſitis poſitæ, & vaſa quibus hæ donantur; quæ omnia ſpongioſa quaſi facta, à superveniente frigore gelido, mirùm in modum coarctantur, ſimùlque cum liquoribus manantibus congelantur; eſtque eorum anguſtatio vel coarctatio, niſi malueris eam congelationem vocare, proportionata prægreſſo calori, & invadenti frigori junctis. Hinc obſtruuntur ad truncos uſque Arteriarum majores, longè ſaltem ultrà Glandulas, ſanguifera, augetur Sanguinis quantitas, forſan & qualitas vitiatur, ut ſtagnantibus liquoribus ſolemne eſt.

Hinc facilè patet ratio Febrium, ſubitaneas

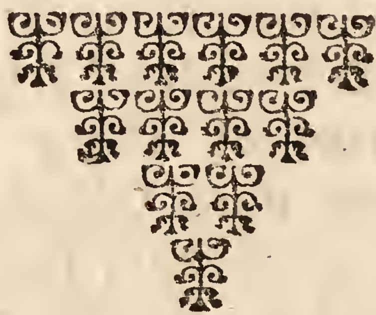
aëris mutationes ſubſequentium. Præſertim cum æſtuantem calorem diurnum, nocturnum frigus gelidum excipit; ardores æſtivos, pluvius nimboſuſque Autumnus; vel molliorem hunc, cito pede premit glacialis Hyems, ut Practici omnes obſervant.

Neque frigus tantùm, calori ſuperveniens, Obſtructiones parit, ſed & hic illi inſiſtens, eundem parit effectum ut manifeſtum eſt, dum quis membra frigore torpida, igni citiùs admovet. Et indè facilis eſt ratio Febrium, aliorumque morborum inflammatoriorum, quos obſervavit Sydenhamus Londini annis *1665.* & *1666.*

VII.

Non in alia quapiam opinione videtur poſſe explicari, cur declinante Febre, ſecreti criticè humores adeò differant ab iis, qui naturalitèr ex Sanguine per eadem cola derivantur. Hoc è noſtra evidentèr ſequitur. Obſtructis enim vaſis, ſtagnant neceſſariò humores, quorum qualitates poſſunt propter moram, millenas pati mutationes.

Hinc ad examen aliarum opinionum quaſi manu diducor.

CAPUT

CAPUT QUARTUM.

Aliæ Opiniones ad Trutinam redactæ refelluntur.

INTER plurimas, quæ passim feruntur de Febribus opiniones, duas tantùm examini subjiciemus, ut potè celebriores, & vulgatiùs receptas, duobus articulis tractandas.

ARTICULUS PRIMUS.

PRIMA OPINIO.

Febres oriri credunt Authores plurimi, à materiâ, quam vocant alii morbificam, alii fermentum, veneni vices gerente, quæ vel in Corde existit, & ratione mordacitatis Cor irritat; vel Sanguini commixta, vias circulationis cum illo perlegens, gravia hæc quæ observantur Symptomata producit.

Opinionem hanc, validis rationum momentis jam debellavit Clarissimus Borrelli in suo de motu animalium Tractatu, part. 2. proposit. 221. 222. 223. & 224. Quarum hæc sunt argumenta.

„ Non à foco vel fermento in Corde „ existente Febris accenditur.

„ Non accenditur Febris à Sanguine al„ terato fermentatoque: Neque ob morda„ citatem ejus Cor irritatum febrilem ex„ candescentiam efficit.

„ Non accenditur Febris à Chilo alienæ „ naturæ à Sanguine, qui fermentationem „ ebullitionemque ejusdem Sanguinis in„ ducat.

„ Experimentis comprobatur, quod San„ guis alteratus à caliditate, putredine, vel „ ab admixtione Salium, aut Sulphuris Fe„ brem non producit.

Rationum momentis quibus hæc summa capita suis locis probantur, sequentia liceat adjungere.

Non aliâ methodo curari potest vitium, quod toti massæ, permixta inducit corrupta aliqua materia, quam vel efformando nova secretoria, quibus possit derivari; vel toti liquorum massæ subsractæ novam laudabilemque supponendo; vel denique secretoria vasa ita disponendo, ut vitiatam non aliam secernant materiam.

Primum ridiculum est.

Secundum, licet huic aliquid consimile, in morborum chronicorum, Luis venereæ inveteratæ, vel Strumarum curatione, Medici nonnulli, præsertim Humoristæ contendant, in Febrium curâ, fieri, nemo ut credam existimabit.

Quoad tertium, perpendamus 1°. Quam sit rationi inconsentaneum, vitiatâ totâ humorum massâ, singulas corruptæ materiæ guttulas, vel particulas, simùl

ſimùl vel intra paucas horas eliminari: Uti fit in Febrium Criſibus. Gradatim operatur Natura, multumque in magnis effectibus temporis impendit.

2°. Undè vaſis ſecretoriis, ſi non omnibus, ſaltèm pleriſque, diverſa prorſus in ſtatu naturali ſeparantibus, ut eandem ſimùl, morbificam puta, materiem ſecernant?

3°. Cur Criſeos, non alio quovis tempore ita mutetur eorum diſpoſitio?

His non alitèr reſpondendum, Phœnomena hæc non alitèr explicanda, quam vel ſuppoſitis miraculis, Veterum Sympathiis, Antipathiis, qualitatibus occultis, vel admiſsâ, quam nos ſtabilire conamur, opinione.

ARTICULUS SECUNDUS.

SECUNDA OPINIO.

Credunt alii Febres ortum debere materiæ cuidam viſcidæ tenaci, glutinoſæ, in Stomacho; vel Inteſtinis genitæ, indè Sanguinem ſubeunti. Cui opinioni anſam præbuere, quæ in Vomitu rejiciuntur hujuſce generis materiæ.

Iſta Opinio hæc ſupponit.

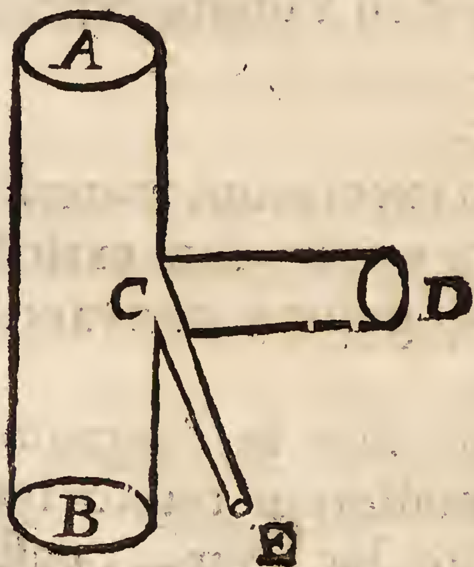
1°. Morbificam, quæ Vomitu excernitur, materiem in Stomacho, ante exhibitum vomitorium extitiſſe, cum cæteris, quæ indè in Sanguinem derivantur, materiebus.

2°. Poſſe fieri, ut materies hæc in Sanguinem traducatur. De priori commodiorem multò inter inferiùs dicenda locum nacturo hic ſilemus; poſteriùs jam perpenſuri.

Quicquid Sanguini extrinſecus introductum miſcetur, vel per Lactea, vel per Abſorbentia in eum tranſmittitur. Per Abſorbentia autèm, haud erit, ut credam, qui, materiem hanc venas ſubire, vel levitèr ſuſpicetur. Ideoque de Solis Lacteis tota quæſtio verſatur.

Lactea, ductus ſunt longi & perquam exiles, membranis adeò raris confecti, ut niſi Chylo, vel Lympha diſtendantur, inconſpicui evadant. Enaſcantur ab Inteſtinis præſertim tenuibus, principiis exiguiſſimis, hincque ad Meſenterii centrum; per ejuſdem duplicaturam tendentes, ſingulis ferè paſſibus coeunt ad angulos acutos, iterumque ſecedunt; donec Glandulas hìc ſparſim poſitas ingrediantur. E' quibus egreſſi, majoreſque facti, ſed pauciores in Cyſternam lumbarem terminantur.

Eorum oſcula ex ſe minima, Oculi aciem, non nudi tantum, verum & optimo armati miſcroſcopio fugiunt. Per muſculoſas tunicas tranſgrediuntur, & obliquâ valdè in cavum Inteſtinorum viâ aperientur. undè major eorum anguſtia, ut patet ex ſubjectâ Figurâ.

A. B. Pars Inteſtini.

C. D. Vas Lacteum directâ in Inteſtinum viâ apertum.

C. E. Idem Vas Lacteum oblique hians in Inteſtinum.

Hæc ne ſic diſpoſita ſubire crederes glutinoſæ, tenaciſque materiei partes, magno ſibi niſu hærentes: An potius ſolam partem fluidiorem, ſolidiorem, albam à parte craſſiore, ramoſâ magis & cinericiâ, aut flavâ ſeparatam?

Hoc quidem videretur ſuadere. 1°. Ingens tenuiſſimorum humorum, hic loci confluentium quantitas. Salivæ, humoris œſophagi, ſtomachalis, bilioſi, pancreatici, inteſtinalis lymphatici, Peyeriani, & forſan nervoſi, extremis Nervorum innumeris ſuppeditati, Chylum maximam partem componentium. 2°. Sequens experimentum à clariſſimo Liſtero inſtitutum.

Aperto juxtà lineam albam canis vivi majoris Abdomine, extracta, quâ potuit ſolertiâ, inteſtina tenuiora expurgavit, compulſis ſcilicet premente manu in craſſiora contentis. Per inflictum dein, extremo procul dubio Pyloro, vulnus, ſpiritum immiſit, ſyphonis ope, tenuiſſimum, coloratum, copioſum; qui cum Lactea non ſubiret, manibus Inteſtina leviter compreſſit: Sed neque huic operi major multò erat ſucceſſus. Ideoque conſuto vulnere Inteſtini ſimul & Abdominis, reliquit ſibi per horam unam vel alteram canem, ſperans fore ut proprio Inteſtinorum motu periſtaltico, immiſſus liquor, Chyli adinſtar, in Lactea propelleretur. Votis tamen eventus haud quaquam reſpondit. Apertis etenim denuò Inteſtinis, injectum reperiit ſpiritum, pauciſſimis per Lactea tranſmiſſis particulis.

Allata argumenta non te movent. Addam & demonſtrationem.

1°. In Inteſtinis vera fit ſecretio, ut docuit Bellini prop. 4. de motu Bilis & 7. de Fermentis & Glandulis, totâ Inteſtinorum, præſertim tenuium longitudine, vices Arteriæ plicatæ, intortæ vel intertextæ; Lacteis hinc eductis, vices canaliculorum ſecretoriorum; Cyſternâ tandem lumbari, vices receptaculi communis agente.

2°. Teſticulus humanus, ex eodem, prop. 5. de motu Bilis, eſt glomeramen filamenti arterioſi, tercentum ampliùs ulnas Florentinas longi.

3°. Teſticuli involucris exuti altitudo eſt $\frac{1}{16}$. Ulna. Multiplicetur longitudo per altitudinem, habebis 4800. numerum plicarum.

4°. Fluidi ſecreti viſciditas eſt in ratione reciprocâ velocitatis Sanguinis ad orificium ductus ſecretorii. Ex Wainright.

6°. Velocitas Sanguinis ad orificium ductûs ſecretorii, eſt in ratione reciprocâ numeri plicarum convoluti ductûs. Ex Bellini de motu Cordis.

6°. Ergo ſecreti fluidi viſciditas eſt in ratione directa numeri plicarum convoluti ductûs. Ex Wainright.

7°. Demus inteſtina tenuia eſſe octo ulnas longa, imò & plicari omni decimâ ſextâ ſui parte. Erunt plicæ 128. Tot tamen eſſe, vel tantam inteſtinorum longitudinem nemo credet.

8°. Demus celeritatem materierum ex Ventriculo extruſarum non ſuperare velocitatem Sanguinis, Teſticuli plicas ingredientis. Eſt tamen multò major.

9°. Demus inſuper viſciditatem ſecreti Seminis ipſo ſecretionis inſtanti eſſe ad viſciditatem mate-

riæ

riæ hujuſce glutinoſæ, quæ ſupponitur per Lactea tranſmitti, ut 1. ad 2. Eſt tamen juxtà Leuvenoechium, Semen ipſo ſecretionis inſtanti, ejuſdem fere tenuitatis, ac aqua communis, proinde materie morbificâ decies ſaltem minus viſcidum.

His poſitis habes tres terminos, viſcoſitatem ſcilicet Seminis, numerum plicarum, quæ hunc viſcoſitates gradum dant, & viſcoſitatem materiæ morbificæ ſecernendæ. Quæritur quartus terminus, numerus ſcilicet plicarum, quæ poſteriorem hunc viſcoſitatis gradum dent. Terminum hunc facile invenies per regulam auream, in hunc modum. 1: 4800:: 2: 9600. ergo ut talis materia per Lactea ſecerneretur, deberent in Inteſtinis tenuioribus dari 9600. plicæ, vel quod idem eſt, deberent Inteſtina tenuia eſſe 600. ulnas Florentinas longa, h: e: ſeptuageſi[e]s quinquies longiora quam ſuppoſuimus.

Quod ſi materiæmorbificæ viſcoſitas eſſet decies major viſcoſitate ſeminis, deberent Inteſtina tenuia eſſe 3000. uln, lõga, h:e: 375ies. lõgiora quã ſuppoſuimus.

Demum ſi Inteſtinorum tenuium longitudo, ſit quinque tantùm, vel ſex ulnarum, deberet illis addi canalis 2994. ulnarum, ut ſuppoſita materia ſecerneretur. Nam 1: 4800:: 10: 48000. Sed 48000. plicæ dant ulnas 3000. Hinc detrahito numerum ulnarum Inteſtinis tenuibus datarum, ſcilicet 6. habebis 2994. numerũ ulnarum adhuc deſideratarum.

COROLLARIUM.

Balſama, Therebintina aliaque viſcoſa medicamenta, leni Inteſtinorum & Ventriculi calore ſolvuntur in tenuem, aqueum fere humorem, eorumque partes magis ſpirituoſæ tantùm in Sanguinem, relictis viſcidis, tranſmittuntur.

CAPUT QUINTUM.

Medicamentorum Febribus curandis Dicatorum Operationes & Effectus.

EA hic ſola conſiderabimus remedia, quæ ipſa cauſæ antecedentis ablatio indicat. Hæc ad quatuor redigi poſſunt, Phlebotomiam nimirum, Vomitoria, Purgantia, & quæ Sudores & Tranſpirationem inſenſibilem movent.

Phlebotomiæ explicationi ſuperſedemus, tum ne conſtitutos opuſculi limites tranſgrediamur, tũ quod Provinciam hanc nactus clariſſimus Bellini ita ornaverit, ut neque dictis quidquam addere, neque dicta contrahere facile ſit, ideoque ſit.

ARTICULUS PRIMUS.

DE VOMITORIIS.

Vomitoria ea dicuntur, quorum vi contenta in Ventriculo per os rejiciuntur. Hæc autem ita agunt, ut vel ſolius Ventriculi contractionem cieant convulſivam; vel ſubitaneam ejuſdem anguſtationem, à contractis convulſivè Muſculis abdominalibus, & Diaphragmate; vel utramque ſimul. Poſſunt autèm ad duas claſſes reduci; Eorum ſcilicet quæ Ventriculum haudquaquam ingrediuntur, ſed vel

Sanguini commixta, vel partibus, quas inter & Ventriculum Sympathia reperitur, applicata, effectus suos præstant. Et eorum quæ deglutita in Stomachum topicè agunt.

Hæc in Febrium curatione exhibentur, exhibitis sequentia observantur phœnomena.

1°. Ingesto Vomitorio oritur Nausea, huicque non raro succedit statim ejectio. 2°. Percipitur aliqualis dolor, nonnunquam mordicans. 3°. Ingestum medicamentum, nulli prorsus, vel saltem paucæ admodum diversæ materiæ commixtum sæpius rejicitur. 4°. Intercedit tamen, ut plurimum, tempus longiusculum, Vomitorium inter ingestum, idemque ejectum, vel primum vomendi actum. 5°. Finitâ prima ejectione quiescit diutulè Stomachus, doloris, molestiæ, fastidiique immunis. 6°. Invadit iterum vomendi necessitas, movetur Ventriculus, fitque denuò quies. 7°. Atque ita deinceps sibi per intervalla succedunt Vomitus & quies; donec tandem omnis fastidii sensus extinguatur. 8°. Priores duo vel tres actus sibi insistunt, sequentibus per intervalla sat longa factis, ut plurimùm fortiores. 9°. Illis, medicamentum aliis confusum materiebus, his, ingesto fluido, aquæ v: g: tepidæ, vel sero lactis commixtus mucus, vel guttulæ humoris acris, salsuginosi, vel ingrati admodum saporis, & nauseosi, diversi prorsus coloris, consistentiæ & saporis à sumpto remedio excernitur. 10°. Subducitur aliquando Alvus, præsertim si fortius fuerit Vomitorium, vel diutius manserit intra Ventriculum iners. 11°. Inter vomendum

totum concutitur Corpus; nulla fere pars eſt, quæ non patiatur, convellatur, & finito Vomitionis actu erumpunt craſſiores Sudoris guttulæ,

COROLLARIA.

I.

DEBETUR primario Vomitus ſtimulo quem producunt Vomitorii particulæ. Quod ulterius confirmatur Vomitu quem poſt hauſtos copioſiùs liquores, aliundè innocuos, patiuntur Homines integrâ ſanitate conſtituti. Horum autem liquorum particulæ tales ſunt, ut ſi in Ventriculo moram trahant, diverſam facilè induant figuram, evadantque acres. Vel illis parva ineſt ſtimulandi facultas, quæ quantitatis fluidi ratione multiplicata effectum ſortitur. Vel ſi blandi admodum ſint, diſtendendo aut premendo ſtimuli vices gerunt: Cum ſtimulus ſit ille impetus, quo partes à naturali contactu dimoventur; ſive cohærentes disjungantur; in contactum nitentes, vel ad eum poſitæ, ab invicem divellantur, omninò ſeparentur, ſive premantur ſolum vel inflectantur.

II.

Perſeverat Vomitus per vices ſæpius iteratus ſtimulo materiæ morbificæ, quæ ipſis vomendi actibus excernitur. Pronum enim eſt conjicere ſtimulantes Vomitorii particulas, primis conatibus excuti,

enti, abripi, ac divelli per vim vehementis & copiosi Vomitûs, totum Ventriculum exprimentis undique, & abluentis, abstergentisque penitùs allapsu vomendi humoris. Si penetrare dixeris particulas, hærereque inter villos membranæ Ventriculum succingentis: Quæro cur non exprimantur, vel saltem cur per intervalla tantùm stimulent; per intervalla quippè instat Vomitus? Si in villis perseverare nisum ad contractionem: Quæro cur post aliquot ejectiones extinguatur (cessat enim vomitus) ille nisus, nisi aqua tepida, vel aliud hujuscemodi fluidum ingeratur: Cur eo ingesto perseveret? Aqua forsan tepida mole sua Ventriculum distendit. Forsan potius (& hoc quidem crediderim) fotûs munera agit, vasa Glandularum excretoria laxat, materiem Glandulis concretam, spissam, viscosam, difficilius mobilem diluit, attenuat, aptiorem quæ excernatur, reddit, verbo ex ipsis elicit. Hæcque in Ventriculi cavo collecta, novum parit stimulum. Si aqua frigida fuerit vel calida, eademque quantitate sumatur, Vomitum haudquaquam renovat.

III

Tota, quæ Vomitu excernitur, morbifica materia, Ventriculo ante exibitum Vomitorium haudquaquam extitit. Aliter enim. 1°. Cum ex supradictis, materia hæc stimulante vi polleat, & per se Vomitum pariat, expressis Vomitorii particulis; ejicerentur è Ventriculo contenta, nullo exhibito medicamento, quod non tantum non necessarium esset, sed potius noxium. 2°. Vel saltèm Vomitus

continuus esset, donec tota exanthlaretur. 3°. Primis ejectionibus Ventriculus, vel suæ contractionis vi, abstergitur. 4°. Neque propriæ tantum contractionis vi, coarctatur Stomachus (præsertim in violentiori Vomitu) pelluntur que in Oesophagum contenta: Accedit insuper contracti primo Diaphragmatis & abdominalium dein Musculorum energia, ut facili experimento demonstravit Academiæ nostræ dulce decus, Illustrissimus Dominus CHIRAC. 5°. In alia opinione reddi nequit ratio diversi, diversorum Vomitoriorum effectus: v. g. cur Antimonialia majorem, aqua tepida minorem hujusce materiæ copiam eliminent. Nam cum utraque Vomitum cieant, & evomenda materies in Stomacho contineatur, ut æqualis producatur effectus, hoc unum requiri videtur, scilicet ut ab utrisque eædem numero ejectiones producantur, singulisque eadem insit homologè vehementia. Fit autem hoc, si sumptæ utrorumque quantitates sint in ratione reciprocâ, facultatis eorum vomitoriæ. Diversi tamen prorsus sequentur effectus.

IV.

Recepti Ventriculo Vomitorii particulæ ulterius solvuntur, & sive proprii vehiculi, si detur, sive hujus simul & succi stomachalis beneficio, ubique cavitatis raptæ, parietibus applicantur. Infiguntur aliæ fibris, aliæ emissariorum, quibus Glandulæ in Stomachum aperiuntur, osculis; conduntur plicis istæ, illæ glutinis ad instar lateribus adhærent: Reliquæ fluido innatantes, vel contentis crassiori-

bus permixtæ, proprio hic & illic ruunt in fibras impetu (idem autem eſt particulas in fibras, vel fibras in particulas impetere, idemque pro ratione vehementiæ effectus contingit) Hinc innumera ſimul puncta extra ſitum naturalem pelluntur: Inde inæqualis influxus, fibrillarum contractiones, ut pulſa locis puncta reſtituant, eoque majores, quo longius puncta, è ſitu fuerant remota; Ventriculi Spaſmus, Glandularum & excretoriorum preſſio & evacuatio. Adde quod excretoria antea conſtricta, particulis medicamenti vim cunei agentibus, dilatantur, contentæ materiæ viſcidioris & obſtruentis particularum cohæſiones tolluntur. Hæc majorem adepta fluxilitatem, per aperta effluens vaſa, faciliorem retro appellenti fluido ingreſſum cedit, novum hoc proritat.

Neque ceſſat ab expreſſis Vomitorii particulis, fluidi, vel materiæ potius morbificæ, ex emunctoriis effluxus. Imo liberior fit & copioſior; cumulataque materia uſque eò retinetur, donec ſtimulatis, primo Ventriculi, & dein per Nervorum conſenſum, *Muſculorum* abdominalium & Diaphragmatis fibris, horum convulſiva excitetur contractio, quam quies excipit, collectâ de novâ materiâ iterum turbanda. Sicque ſibi fiunt alterna Vomitus & quies, donec tandem effluens materia ulteriori ſtimulo careat, vel ulterior copia è Glandulis nequeat elici.

V.

Dilabuntur ſæpe in Inteſtina aliquot Vomitorii

particulæ, quarum actio rarissimè ultra primas vias extenditur. Hæ dissolvunt fæces, fibras Intestinorum irritant & Catharsim movent leniorem.

VI.

Frequentiùs, celeriùs, validiùsque, dum fit Vomitus, contrahuntur singula corporis vasa; sed imprimis quæ Musculorum textum ingrediuntur. Contentum fluidum agitatur, attenuatur, citatiori gressu anterius propellitur, majori momento in Obstructiones, si quæ adsint, fertur: Hæ in integrum tolluntur, vel saltem parum Naturæ præstandum relinquitur. Idem dicendum de Glandulis, non primarium tantum viarum, sed & reliquarum Corporis partium, præsertim cutis, ut ex crassioribus Sudoris guttulis, sub finem cujuslibet vomendi actûs erumpentibus patet.

VII.

Cur in Febribus à gula vel à frigore, tanti usûs sint tantique succesſûs Vomitoria: Illis Ventriculus & Intestina; his præter Ventriculum & Intestina ab acri frigore minus secura, tota Corporis peripheria mali sedes est. Hincque clarum fit, cur tempestiva Vomitio Febri sæpius occurrat.

VIII.

Vomitoriorum particulæ exiles sunt rigidæ, duræ, solidæ, angulosæ, tenaces & resinosæ. Ultimum de Ipecacuanhâ, radice Brasiliensi verum esse, extra du-

bium posuit Dominus Bolduc, Pharmacopola Parisiensis. Grisaceæ, inquit in Ephemeridibus Societatis Regiæ Parisiensis anni 1700. unciæ octo, menstrui sulphurei, spiritus vini scilicet probe rectificati, auxilio, dederunt drachmas decem resinæ: Reliqua quantitas, menstrui aquosi, scilicet aquæ pluviæ, auxilio, dederunt extracti Salini uncias duas. Subnigræ verò unciæ octo, mediante priori menstruo, dedere resinæ drachmas sex: Reliqua quantitas mediante aquâ pluviæ, dederunt extracti salini drachmas sex. Superstes utrique extractioni quantitas ponderabat, Grisaceæ, uncias quatuor, Subnigræ uncias sex. Et in Ephemeridibus anni 1701. asserit extractam resinam, potentiùs multò, radice ipsâ vomitionem ciere, paucâ aut nullâ relictâ in recessu astrictione; salinum verò extractum Diuresim movere, & blandam Catharsim, sine ullo fastidii sensu, verbo vim radicis specificam, Dysenteriæ medendi, retinere.

IX.

Vomitoria minus comitatur periculi quàm alia remedia interna, saltem plurima. Hæc Sanguini miscentur, particularum cohæsiones promovent, tollunt, mutant, ignotos plures effectus producunt, canalibus volvuntur angustioribus, debilibus, tènuiori fluido repletis. Illorum actio intra primarum viarum, canalis scilicet tortuosi ab Oesophago ad Anum usque protensi, confinia terminatur; Cavitate proin latiore, parietibus datâ firmioribus, & in viscidiores, crassioresque humores operantur.

Neque obſtat rumpi nonnunquam capillaria ſanguifera. Incuſandus in hoc caſu Medicus, qui vel Sanguinis miſſionem, ut deceret, non præmiſerit; vel remedium ægri viribus non accomodaverit. Remedii enim cujuſvis energia debet eſſe in ratione compoſita virium ægri, & periculi morbum comitantis.

ARTICULUS SECUNDUS.

DE PURGANTIBUS.

Purgatio, quam Græci dixêre Catharſim, eſt excretio per Alvum eorum quæ ex aliqua Corporis parte, per Inteſtina fluere ac devolvi poſſunt. Qualia ſunt, 1°. Aër, Saliva, mucus Oris, Membranæ pituitariæ & Oeſophagi in Ventriculum dilapſa. 2°. Cibi & potûs reliquiæ. 3°. Humor gaſtricus & inteſtinalis, atque horum mucus. 4°. Succus Pancreaticus & Bilis utraque. 5°. Fluida quævis in maſſa ſanguineâ contenta. 6°. Lympha aliive humores extravaſati, receptaculis collecti.

Medicamenta, quorum vi hæc excretio fit, purgantia dicuntur, & formâ ſolidâ exhibentur, vel formâ fluidâ. Ingeſtis hæc ſuccedunt. 1°. Cardialgia, nauſea & ructus cum obſcuro Ventriculi dolore. 2°. Ingentes ſed vagi per Abdomen dolores, borborygmi, calor & intumeſcentia infimi Ventris. 3°. Pulſus validior & frequentior, cum calore totius Corporis & ſiti adauctis. 4°. Dejectiones ſtercoroſæ, mucoſæ, ſpumeſcentes, copioſæ,

aqueæ, cum Ventriculi reliquique Abdominis levamine. 5°. Debilitantur vires, genua labant, totus Homo languet.

COROLLARIA.

I.

PURGANTIA operantur in Ventriculo & Inteſtinis, eorumque particulæ fibras irritant, haud diſſimili modo ac dictum eſt ſuperiùs, de particulis Vomitoriorum.

II.

Acutior multò ſenſus ineſt fibris Inteſtinorum, quàm Ventriculi. Quod tribuendum puto. 1°. Vi quâ in eas impingunt majora ciborum fruſtula ſolidiora, viâ perpendiculari delapſa, fibrarum Oeſophagi contractione truſa, forti Diaphragmatis & Muſculorum abdominalium actione preſſa, voluтata, & ad omne viſceris punctum acta. 2°. Repetitis partium vicinarum ictibus. 3°. Diuturniori alimentorum hic, ratione poſitionis, figuræ & capacitatis Stomachi, moræ. 4°. Affrictui forſan fibrarum mutuo. Undè premi, relaxari, atteri, obtundi eas quis non videt?

III.

Rareſcunt tum Ventriculi, tum Inteſtinorum con-

tenta, & oscillatorius fibrarum motus augetur.

IV.

Acceleratur Sanguinis circuitus, aliæque secretiones imminuuntur, quandoque supprimuntur. Primum, quòd stimulata ubique vasa humores validiùs propellant: Forsan & ipsæ purgantium particulæ, humorum particulis solidiores, & proin capaces majoris motûs, humores, quibus ut inferiùs probabitur, miscentur, validiùs atterrunt, antrorsum agunt. Secundum, quòd fluida eò semper vergant, quò minorem inveniunt resistentiam. Tollitur autem resistentia versus Ventriculi & Intestinorum Glandulas, & quæ in ea hiant vasa excreroria, crebrâ validâque irritatione lacessita, emuncta, expressa, dilatata. Hinc obortâ purgatione, Perspiratio, Saliva, Urina parca emittitur.

V.

Præter copiosam excretionem per Glandulas Intestinales & Ventriculi, ductum pancreaticum & choledocum, quâ fœces remollescunt, viaque lubrica fit; augetur motus Intestinorum peristalticus, simul & partium respirationi inservientium. Primum, ex velocitate quâ materiæ excernuntur, & doloribus, quibus æger cruciatur. Secundum, ex fœtu, Utero materno constituto Alvum non deponente, (nisi ruptis membranis aërem hauriat & hinc est quod matrem defœdet) inspiratione magnâ, longâ, Abdominis constrictione in iis, qui alvum etiam natura-

turaliter deponunt, frustràque sperato in morituris, vel Syncope laborantibus*, patet. *purgationis effectu

VI.

Purgantia agunt in massam humorum, eosque solutos in Intestina copiosè derivant; ita tamen ut bonæ pravæque indolis particulæ indiscriminatìm educantur. Etenim 1°. Quis posset sibi in mentem inducere, reperiri simul in Intestinis & Ventriculo, quæ decem, aliquando quindecim dejectionibus excernuntur? 2°. Vel unicâ Purgatione detumescunt œdematosi pedes. 3°. Catharticis eliminantur Ascitorum aquæ. 4°. Si Purgatio frequentior fuerit & validior, marcescit & extenuatur æger, inediâ quasi confectus. 5°. Catharticis curantur quotidie morbi, tollitur ut aiunt veteres Cacochymia, h: e: prava eliminantur fluida. His tamen nemo unquam dixerit vires foveri, conservari; ideoque nec illorum secessu deberent imminui.

VII.

Plures Purgantium particulæ in Sanguinem transmittuntur, Lacteorum aliæ, aliæ Absorbentium viâ. Quod mirum in modum confirmant, imo demonstrant, 1°. Qui emittitur aliquando copiosus Sudor, aliquando copiosa Urina, quæ non raro tingitur; præsertim si exhibitum fuerit Rhabarbarum. 2°. Excitata in lactante puero Catharsis, cujus nutrici catharticum exhibitum fuit.

VIII.

Vomitoria & Purgantia eadem pollent facultate, graduque tantùm differunt. Nam 1°. Purgantia majore dosi exhibita, vel minus diluta, Vomitum excitant, & Vomitoria magis diluta purgant. 2°. Si Catarthicum fortius sit, vel æger debilior, fit Vomitorium. 3°. Debilius Vomitorium Anum subducit: Idem præstant eæ Vomitorii particulæ, quæ in Intestina, inter vomendum detruduntur. 4°. Idem remedium v: g: Vinum emeticum, aut decoctum Tabaci, si ore sumatur, Vomitum, si sub enematis formâ injiciatur, Catharsim ciet. Quæ effectûs diversitas hoc modo videtur explicanda.

Si Medicamentum (sive ex Purgantium, sive ex Vomitoriorum familia petatur) ejus sit energiæ, ut vellicet statim, stimuletque fortiter Stomachi, fibras, Glandularum orificia dilatet, contentamque materiem fluxiliorem reddat; fit Vomitus. Stimulum quippe fortiorem, fortior excipit contractio. Stimulus autem in hoc casu universalis est, vel ubique visceris fit (raptis ut superius animadverti, in omnem sensum medicamenti particulis) & proinde contractionem excitat universalem, quâ Pylorus fibris numero plurimis, validis, sibique confertim appositis donatus occluditur, versus orificium superius ratione manipuli crassi, partem Stomachi superiorem inter duo orificia positam occupantis, elevatus, adducitur, tota Ventriculi cavitas coarctatur, complicatur simul, fundum superiori parte mobilius sursum contrahitur, contenta premuntur,

& quasi impulsu emboli in Oesophagum propelluntur per Os excernenda.

Si is fiat stimulus, qui motum naturalem Stomachi augeat, truditur in Intestina medicamentum, unâ cum solutis materiebus, quæ in Ventriculo continebantur. Cumque horum fibræ (ut monui) acutioris sensus sint, in validiores & frequentiores contractiones trahuntur, adhærens parietibus mucus excutitur, abraditur, extillans compressis Glandulis humor, vias lubrefacit, fæces particularum medicamenti actione solutas fluxiliores efficit, adauctus peristalticus motus in Rectum omnia agit, partiumque respirationi inservientium pressio per Anum eliminat.

Nec in alia opinione concipitur quomodo diversa hæc medicamenta, eosdem aliquando, aliquando diversos in eadem parte effectus producant. Ore enim sumitur utrumque, & per Oesophagum in Ventriculum dilabitur, parietibus ubique iisdem applicatur, in easdem agit Membranas, Fibras, Glandulas,

Quæ Sanguinis massam subeunt fortioris Cathartici particulæ, humores attenuant, partium cohæsiones tollunt, novas pariunt, effectus plures ignotos præstant, vasorum fibras irritant, circuitum, & decurrentis Sanguinis in oblatas resistentias vim adaugent. Hinc solvuntur, comminuuntur, quæ in plexibus arteriosis, & complicatis vel flexuosis Glandularum vasis, reperiuntur Obstructiones, quæque eas efformarunt viscida, tenacia, per ductus choledocum & pancreaticum, aliosque excretorios in Intestina hiantes, cum fluidioribus plurimis devol-

vuntur per Anum eliminanda.

Ex dictis sequitur. 1°. Commoda Purgationis esse expurgationem excretoriorum, & reserationem Glandularum Ventriculi & Intestinorum; sed imprimis Intestinorum, aliorumque Corporis vasorum, cùm activæ sint & exiles Catarthicorum particulæ.

2°. Multum tamen periculi fortiorem comitari, ratione mutationum, quæ Sanguini accidunt; Undè possent Obstructiones multiplicari.

3°. Periculosiorem esse Purgationem, saltem vehementiorem, vel Vomitione vel venæ Sectione. Primum ex dictis superius de Vomitoriis constat. Alterum ex iis quæ demonstravit Bellini de missione Sanguinis, clarum est. „ Quia inquit quicquid est „ suspicionis in missione Sanguinis, ad solam fermen„ tationem non naturalem, quæ possibilis per ip„ sam est in reliquo Sanguine, redigitur; & hoc „ uno de nomine periculo non vacat. Si igitur hu„ jus mali suspicione careret Purgatio, illa potius „ adhibenda esset, quàm venæ Sectio, cùm Pur„ gatio ejus loco cæteroquin esse possit. Sed res è „ converso se habet. Suspicio enim ejus mali à mis„ sione Sanguinis, est suspicio rei possibilis, non ta„ men necessariò conjunctæ cum qualibet missione „ Sanguinis. In Purgatione autem necessarium est „ Sanguinem solvi à naturalibus cohæsionibus, seu „ recedere & dimoveri à sua compositione. In Purga„ tione igitur periculum erit certum, in venæ sec„ tione dubium, h: e: erit Purgatio venæ sectione „ periculosior.

ARTI-

ARTICULUS QUARTUS.

DE REMEDIIS, QUÆ AUGENT Excretionem Cutaneam.

Excretio cutanea duplex eſt; Altera madoris conſpicui, altera vaporis formâ exhalat. Hæc Diaphoreſis, vel tranſpiratio Sanctoriana dicitur, quæque eam movent remedia nuncupantur Diaphoretica. Illa Sudor audit, quem Sudorifera, vel ut aliis placet, Hydragoga eliminant.

Aſſumpta hæc, gradu tantum actionis diverſa, ſubſequuntur pulſus plenus, validus, frequens; calor intenſus; Faciei rubedo, & Cutis mador. Non operantur verò in Stomachum, vel Inteſtina

COROLLARIUM.

Medicamenta hæc ſunt partium tenuium, exilium aliquatenùs rigidarum, minùs tamen quàm ſint Purgantium, vel Emeticorum. Humores movent, ſolvunt, attenuant, diviſam Lympham ſui juris faciunt, & ad peripheriam Corporis uberiùs derivant. Hinc laxantur vaſa, diluuntur, diſſolvuntur contenta; verbo tolluntur Obſtructiones.

Diaphoreticorum particulæ exiliores, difficiliùs tamen ſolubiles creduntur particulis Sudorificorum.

Conjectura hæc videtur confirmari ex eo quod, 1°. attenuatio Sanguinis ſucceſſivè in Diaphoreſi, ſubitò in Sudatione fiat. 2°. Animalium partes Sudorem, mineralium tranſpirationem inſenſibilem, ut plurimùm excitent.

Commoda & successum horumce remediorum plana reddit clarissimus Pitcarne, dissertatione de curatione Febrium, quæ per evacuationes instituitur. Demonstrat quippè Febres eó faciliùs, citiùsque curari, adauctâ Perspiratione, quam adaucto fluxu alvino, quò cutanea secretio excedit eam, quæ fit per Intestina. Hujus autem ad illam ratio est, ut 4. ad 48. vel quod idem est, ut 1. ad 12. ex Sanctorii Aphorismis 4°. & 59°. Sectionis primæ. Undecies ergo major spes affulget curandæ Febris per Perspirationem, quam per fluxum alvinum; ideoque si quâlibet die Alvum in statu naturali semel deponeret Homo, idemque dein corriperetur Febre, cui debellandæ sufficeret duplicata Perspiratio: Adhuc ut eadem Febris alvino fluxu sanaretur, requirerentur viginti quatuor dejectiones intra diem. Quod si decupla requireretur Perspiratio, requirerentur 120. dejectiones alvinæ.

Sin vero determinatam Aphorismo X. Sectionis tertiæ rationem, inter excretionem alvinam, & transpirationem insensibilem admittamus, haud sufficient 120. dejectiones, requirentur 140. nam

1: 14:: 10: 140.

Inde tamen haudquaquam concludimus præscribenda esse statim hujusmodi remedia, non præmissis aliis evacuationibus. Imò potiùs contendimus Febres exinde adaugendas. Obstructiones quippe tunc (initio scilicet Febris) majores, majorem occupant Arteriæ sive contortæ, sive in plexus reticulares efformatæ, longitudinem, nimiamque afferunt hisce medicamentis resistentiam; quæ per directiores Arterias, cæterasque liberas provoluta,

divisum tantùm naturale Serum abripiunt, Sanguinemque efficiunt tenaciorem crassioremque, Obstructiones compactiores, Febrem intensam, malum majus.

E' contra verò minutas valdè, sive circulantis Sanguinis impetu, sive aliis superiùs expositis auxiliis, Obstructiones extremis jam vasis hærentes, exhibita (in declinatione scilicet Febris) remedia hæc faciliùs tollunt: Solutis particulis vel è Corpore statim eliminatis, vel in continuas Venas adactis, ut ulteriori circulatione attritæ excernantur.

COROLLARIA.

I.

PRÆMITTENDA est cæteris in curandâ Febre continuâ, auxiliis, Sanguinis missio larga, ex ampliori Venâ, per amplius emissarium; tum ut removeatur causa morbi, tum ut præcaveantur excitandi Vomitus incommoda. Demonstravit quippe Bellini 5. & 6. de missione Sanguinis Propositionibus, „ Venam in omni morbo „ esse secandam in quo aut minuenda quantitas, „ aut augenda velocitas Sanguinis, aut refrigeran„dum, aut humectandum, aut aliquid hærens va„sis dimovendum, atque abripiendum.

II.

Proximum est cieri Vomitum, præsertim si Fe-

bris ingluviei, vel frigori natales debeat. Purgatio hunc comitetur, vel cito pede subsequatur. Fortior tamen non sit.

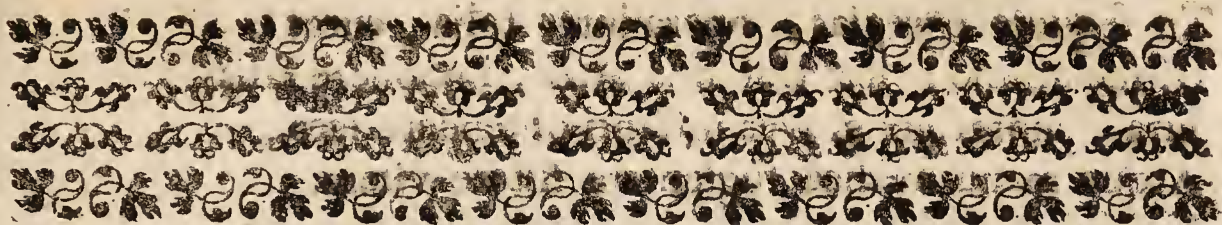
III.

Ultimum sed certissimum Febris auxilium à Diaphoreticis, declinante Febre, præscribendis petendum.

ERGO,

FEBRIS CONTINUA AB OBSTRUCTIONIBUS.

D. CAJETANO
AZZOPARDO,
PRIMAM APOLLINAREM LAUREAM
CONSECUTURO.

DUM Naturam omnem, & cunctarum semina rerum
Scrutatur labor humanus, dum singula pandit,
Cœlumque, Orbemque, atque alti regna humida Ponti,
Doctam inter turbam quoque te rapit ardor honestæ
Laudis, & arcani trahit in Miracula Mundi,
Et dudùm ignotis jubet addere lumina rebus.
Nec te pœniteat Febrium cognoscere causas,
Atque graves Medicis morbos compescere Lymphis.
Quisquis erit labor ille, Deus, si credere dignum est;
Idem, qui magno lucem largitur Olympo,
Haud Frustrà has Artes coluit, morbisque malisque
Obstitit, & sævas jussit mansuescere pestes.
Tum primùm occultas plantarum discere vires
Inceptum, & vitam trahere ex medicantibus herbis;
Jussa salutiferos tum reddere gramina rores,
Quæque altis penitùs sylvis, quæque amnibus udis
Nascuntur; Malvæque, Patrique sacerrima Phœbo
Salvia, & ignavo fœcunda Papavera somno.
Sint bello insignes alii & discordibus armis,
Mitto equidem, insanum decurrant puppibus æquor;
Nomina sideribus faciant, studiisque pererrent
Suspensumque globum Terræ, & spatia ardua Cœli;

Tu ſequere egregias; opera inter talia, curas
Uſque animo: hæ tibi ſint artes, imponere fatis
Jura, moraſque graves inſtanti obtendere leto,
Atque manu medicâ fugientem ſiſtere vitam.
Sic tibi Naiades noſtræ, nemorumque Sorores,
Quæ medicos nôrunt uſus, artemque medendi,
Collectas herbarum animas ſuccoſque potentes
Suppeditent. Sic Tartaream petat umbra paludem
Rarior Arte tuâ, & fractis mors improba telis
Vana fremat, febribuſque queratur inermibus iras
Degeneres flecti, atque graves miteſcere morbos.
Denique ſic quando ipſa ſuum det inertibus umbris
Victorem heu! paritèr victrix, penitùſque neceſſe eſt
Ditis adire domos ſtygii, & loca noctis opacæ,
At ſaltèm, Elyſio in magno, doctam ordine gentem
Diſcere, & egregios dabitur cognoſcere manes,
Pœonaque, Hyppocratemque, Dioſcoridemque, tuumque
Bellinum; quibus ipſe, fides ſi vatibus ulla eſt,
Munera præ reliquis ſua credidit æquus Apollo,
Letaleſque dedit morbos mortalibus ægris
Pellere, & invitas de corpore cogere peſtes,
Artibus his îſdem, fatique polentibus herbis.
Tum nemore in gelido, aut ſecreti ad fluminis undam,
Morborum cauſas, non ultrà obnoxius illis,
Exquirens, penitùs cernes longo ordine febres
Ire tuas Orbem in miſerum, ſortemque quereris
Infandam, atque graves hominum miſerabere caſus.

JOSEPH. PHILIPPS ANGLUS.
Art. Mag. & Med. Cand.